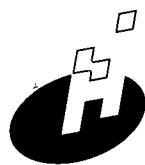

januari 2004

nummer 278

HBO raad
vereniging van hogescholen

Hogeschool *bericht*

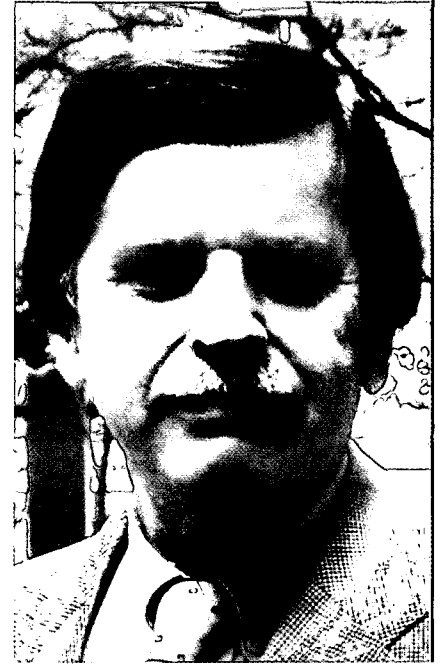
Inhoud:

Interview Theo Roes	2
Regionale Actie en Aandacht voor Kennisinnovatie (RAAK)	4
Convenant Lectoren	7
Afstemming inhoud hbo-opleidingen op behoefte arbeidsmarkt	10
Visitatierapport Logistiek en Vervoer	11
Digitale tips	15

278

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

'Het maatschappelijk werk moet zich beter positioneren'

De Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers (NVMW) zet zich in voor een betere positionering van maatschappelijk werk in Nederland. Theo Roes is sinds 2002 voorzitter van de NVMW. Welke ontwikkelingen zijn voor hem van belang binnen het veld van maatschappelijk werk en de opleidingen.

Roes: 'De lectoraten zijn voor mij een heel belangrijke ontwikkeling, zowel voor de opleidingen als voor de positionering van maatschappelijk werk. Onze organisatie is bezig netwerken op te bouwen van lectoren die op ons terrein werkzaam zijn. We richten ons daarbij op twee doelen: samen met lectoren en universitaire hoogleraren een wetenschappelijk onderzoeksprogramma ontwikkelen en de mogelijkheden onderzoeken om tot een masteropleiding maatschappelijk werk te komen. Op dit moment worden aan de uitvoerende werkers steeds hogere eisen gesteld, kijk alleen maar naar de hele discussie over de jeugdzorg, er komen steeds meer verantwoordelijkheden voor uitvoerders in de sociale sector. Er moet dus meer differentiatie komen naar boven, meer specialisatiemogelijkheden. Ik pleit voor een kop boven op de opleidingen om het werk verder te ontwikkelen, om meer denkkraft te genereren en methodieken te ontwikkelen die leiden tot een meer wetenschappelijk gefundeerde beroepsuitoefening.'

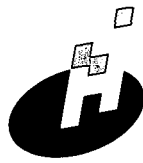
Onderzoek

'Iedereen heeft het tegenwoordig over accountability, verantwoordig afleggen. Door middel van Practice en/of Evidence Based onderzoek kunnen we aantonen dat methodieken effectief zijn. Dit is een belangrijke ontwikkeling, ook om naar de buitenwacht toe het nut en de noodzaak van je beroep neer te zetten. Op dit moment zijn verschillende universiteiten bezig met dit soort onderzoek, maar het zijn kleine groepjes. We moeten meer

massa creëren door de inzet van hogescholen. Hogescholen kunnen ook een brugfunctie vervullen om de kloof tussen onderzoek en praktijk te overbruggen. De lectoraten en kenniskringen zijn binnen de hogeschool de brandpunten van kennis over het beroep en het meest aangewezen om in elk geval de praktijkonderzoeken te trekken. Ik heb een samenwerking tussen lectoraten, kenniskringen – waarbinnen ook maatschappelijk werkers participeren – en universitaire hoogleraren voor ogen. Ik wil wel opmerken dat het belangrijk is dat het om onderzoek gaat dat niet alleen in academische kring maar ook door de beroepsgroep relevant wordt gevonden, anders wordt de kloof steeds dieper.'

Regionaal niveau

De NVMW wil ook, als vereniging én beroepsgroep, meer present zijn op regionaal niveau. 'We hebben in Leiden een overeenkomst gesloten met de hogeschool', geeft Roes als voorbeeld. 'In deze overeenkomst hebben docenten en maatschappelijk werkers afspraken gemaakt over activiteiten binnen de opleiding. Voor de hogeschool is het van belang dat er voldoende goede stageplekken zijn en voor de NVMW is het belangrijk om in een zo vroeg mogelijk stadium in aanraking te komen met de toekomstige beroepsuitoefenaren. Op deze manier komt er ook een goed kanaal om input vanuit de praktijk de opleiding binnen te brengen. Ook hierbij fungeren lectoren en docenten weer als een belangrijke schakel om het maatschappelijk veld en onderwijs bij elkaar

te brengen. Hogescholen moeten bij het ontwikkelen van lectoraten goed kijken naar wat er speelt binnen het beroepenveld, wat is hun referentiekader, welke onderwerpen spelen, aan welk onderzoek is behoefte.'

Trends voor de toekomst

'Er zijn grote veranderingen aan de gang waarbij de verzorgingsstaat langzaam van rijksniveau naar naar gemeente, naar uitvoerend niveau wordt verplaatst. Een groot aantal maatschappelijke vraagstukken vereist een grote mate van deskundigheid, zoals jeugdzorg, de integratieproblematiek en de vergrijzing. Dit brengt mij weer terug op de noodzaak van onderzoek en masteropleidingen. Maar er is ook meer differentiatie in de breedte nodig om in te kunnen spelen op de complexere vraagstellingen waarmee uitvoerende werkers geconfronteerd worden. Het ene probleem is het andere niet. Iemand die met verslaafden te maken krijgt moet over andere competenties beschikken dan iemand die met de integratieproblematiek aan de slag gaat.'

Hinderpalen

'De masters binnen onze sector worden, in tegenstelling tot de masters binnen de gezondheidszorg niet betaald door de overheid. Mensen met een hbo-opleiding hebben dus weinig kansen om master te worden of ze moeten veel geld hebben. Van de werkgevers hoef je niet veel te verwachten, dat zijn niet de meest kapitaalcrachtige instellingen, ze beschikken over zeer beperkte opleidingsbudgetten.

Onderzoek is ook een dure hobby, daar hebben we ook veel geld voor nodig. Verder is er het gebrek aan vertrouwen. Maatschappelijk werk is nu nog een beetje het ondergeschoven kindje. Dat zal moeten veranderen. De huisarts verwijst bijvoorbeeld eerder door naar een psycholoog dan naar een maatschappelijk werker als er een professional nodig is. Dat heeft toch te maken met de status van het beroep. Maar er moet gekeken worden naar de inhoud, het gaat er natuurlijk om het geven met welke vorm van hulpverlening help je de cliënt het beste.'

Theo Roes werkt sinds 1975 bij het SCP, in verschillende functies. Sinds 1991 is hij adjunct directeur. Daarnaast is hij sinds twee jaar voorzitter van de Nederlandse Vereniging van maatschappelijk werkers. Bij het SCP houdt hij zich bezig met lokaal sociaal beleid: hoe ontwikkelen gemeentes beleid op sociaal terrein.

De Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers (NVMW) is de beroepsvereniging van maatschappelijk werkers. De kerntaak van de vereniging is het waarborgen van de kwaliteit van het beroep, de beroepsontwikkeling en de belangenbehartiging van maatschappelijk werkers. De NVMW organiseert in dit kader conferenties en trainingen, heeft een beroepenregister en is bezig met de herziening van de beroepenstructuur. Binnen de organisatie functioneren verschillende platforms en functiegroepen, bijvoorbeeld voor maatschappelijk werkers in ziekenhuizen. De NVMW denkt positief over samenwerking met verwante opleidingen zoals Sociaal Pedagogische Hulpverlening en wil toe naar een platform van beroepsverenigingen in de sociale sector om meer gezamenlijk op te trekken.

Regionale Actie en Aandacht voor Kennisinnovatie (RAAK)

De staatssecretaris van OCW heeft de Stichting Innovatie Alliantie (SIA) gevraagd om de RAAK-regeling uit te voeren. Het doel van de regeling is dat mkb-branches en ondernemers samen met hogescholen tot samenwerkingsprojecten komen die de innovatie in het mkb duurzaam zal versterken. Voor 2005 is zes miljoen euro beschikbaar gesteld. OCW heeft het voornemen uitgesproken om de regeling de komende jaren te willen continueren.

De voorstellen worden beoordeeld door een onafhankelijk beoordelingscommissie die onder voorzitterschap staat van dr. J. Sistermans, voorzitter van de Adviesraad voor Wetenschap- en Technologiebeleid. De uiterste data voor indiening van projectvoorstellen zijn vastgesteld op 1 maart 2005 en 1 juni 2005. De handleiding voor de indiening van projectvoorstellen is beschikbaar via: www.innovatie-alliantie.nl. Inmiddels is ook een vergelijkbaar RAAK-programma voor de BVE-sector in voorbereiding. Hiervoor is twee miljoen euro beschikbaar gesteld. Nadere informatie hierover binnenkort via de website van SIA, www.innovatie-alliantie.nl

Hieronder is de brief opgenomen die de voorzitter van het bestuur van SIA heeft ontvangen.

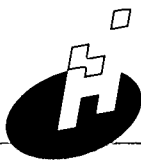
Geachte heer Hermans,

Met veel genoegen bied ik u bij deze de "RAAK" beschikking aan. Deze beschikking vormt een uitwerking van de in het HOOP 2004 neergelegde ambitie om de kennisuitwisseling tussen onderwijs en bedrijfsleven te versterken. Deze ambitie wordt breed gedeeld door de organisaties die zich in de Stichting Innovatie Alliantie (SIA) verenigd hebben. Zowel vanuit MKB Nederland, als de HBO-raad, als VNO-NCW zijn op basis van studies en rapporten ambities geformuleerd om de band tussen hogescholen en bedrijven verder te versterken.

Mede op basis van deze gezamenlijke ambities is SIA opgericht, waaraan naast de al genoemde organisaties ook TNO, Syntens en het Telematica Instituut deelnemen. In de stichting is op deze wijze veel kennis samengebaldd over innovatie in zowel het midden- en kleinbedrijf als het beroepsonderwijs, en de wijze waarop verbeteringen in de samenwerking tussen beiden in de regio kan worden bevorderd.

Want dit is nodig, de functie van het hbo als regionaal kenniscentrum en kennisuitwisselingspartner voor met name het mkb komt nog onvoldoende van de grond. Daarom is – naast lectoren- specifieke stimulering nodig om

kennisuitwisseling te bevorderen en regionale netwerkvorming te stimuleren. Daarbij gelden voor mij drie uitgangspunten. Het eerste uitgangspunt is dat de kenniscirculatie met het mkb optimaal verloopt binnen kleinschalige regionale clusters van bedrijven en kennisinstellingen. Dit betekent dat recht moet worden gedaan het feit dat elke regio en sector haar eigen innovatie innovatienetwerken en structuren kent. De stimulering moet daarom ruimte laten voor de betrokken partijen om zelf de optimale vorm van kenniscirculatie te kiezen. Deze open benadering maakt het verder mogelijk inzicht te krijgen in de effectiviteit van verschillende instrumenten en ervaringen

gen om deze vervolgens toe te kunnen passen binnen toekomstige projecten en beleidsvorming.

Het tweede uitgangspunt is dat aangesloten wordt bij een sector of een regionaal zwaartepunt, en bij al bestaande kennisvragen en initiatieven. Dit hangt nauw samen met het vorige punt: om te zorgen dat de stimulering "landt", en er duurzame bruggen ontstaan tussen mkb en hogescholen, zal moeten worden ingespeeld op al bestaande kennisvragen, en zal moeten worden aangesloten bij het strategische profiel van de hogescholen. Het derde en laatste uitgangspunt is dat moet worden getoetst op kwaliteit. De kwaliteit en de slagingskansen van projecten zijn leidend bij het beoordelen en het toekennen van de middelen, er wordt dan ook niet gewerkt met een systeem van trekkingsrechten.

Op basis van deze drie uitgangspunten is RAAK tot stand gekomen, Regionale Actie en Aandacht voor Kennisinnovatie. En bij het zoeken naar een deskundige en betrouwbare partner die mij zou kunnen helpen bij de uitvoering van RAAK werd al snel duidelijk dat SIA hiervoor de aangewezen partij is.

Ik ben dan ook blij dat u bereid bent gevonden RAAK veder vorm te geven, op basis van de bijgevoegde subsidiebeschikking. In de bij deze brief behorende beschikking is de subsidieverlening nader uitgewerkt en zijn de voorwaarden opgenomen, waaronder de subsidie wordt verleend. Onder verwijzing naar artikel 4 van de subsidiebeschikking deel ik u hierbij mede dat binnenkort een bedrag van € 6.000.000 zal worden overgemaakt op de rekening van SIA.

Ik verheug me op onze samenwerking.

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

(Mark Rutte)

De Staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

handelend in overeenstemming met
de minister van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit,

Gelet op artikel 4, eerste lid aanhef
en onder a van de Wet overige OCW-
subsidies,

Besluit:

Artikel 1 Doelomschrijving

Aan de Stichting Innovatie Alliantie, gevestigd te Den Haag (verder: SIA), wordt een subsidie verleend met als doel:

1. de kennisuitwisseling tussen hogescholen en het midden- en kleinbedrijf te verbeteren en de kennisbrugfunctie van het hoger beroepsonderwijs te versterken;
2. de regionale netwerkvorming op het gebied van kennisuitwisseling tussen hogescholen en het midden- en kleinbedrijf te stimuleren en
3. de beleidsrelevante informatie en 'best practices' ten aanzien van nieuwe en bestaande samenwerkingsvormen en activiteiten op het gebied van kennisuitwisseling tussen hogescholen met het midden- en kleinbedrijf te genereren en te verspreiden.

Teneinde bovenstaande doelen te bereiken zal SIA volgens de in deze beschikking gestelde randvoorwaarden en eisen financiële steun verlenen aan samenwerkingsprojecten op het gebied van kennisuitwisseling tussen hogescholen en midden- en kleinbedrijf.

Artikel 2 Subsidieverlening

De subsidie bedraagt maximaal € 6.000.000.

Artikel 3 Subsidievoorwaarde

De subsidie wordt verleend onder voorwaarde dat het beschikbaar gestelde subsidiebedrag uitsluitend wordt aangewend voor het doel waarvoor de subsidie in artikel 1 is verleend, met dien verstande dat tenminste € 53.000 wordt besteed aan projecten waarbij sprake is van betrokkenheid van agrarische hogescholen.

Artikel 4 Betaling

De subsidie ad € 6.000.000 zal zo spoedig mogelijk na vaststelling van deze beschikking aan SIA ter beschikking worden gesteld.

Artikel 5 Taken van SIA

1. Door SIA wordt met inachtname van de in deze beschikking beschreven inhoudelijke en financiële randvoorwaarden projectaanvragen van hogescholen goedgekeurd dan wel afgewezen. Goedkeuring dan wel afwijzing door de SIA vindt plaats op basis van een bindend advies van een beoordelingscommissie. Deze beoordelingscommissie bestaat uit leden die zijn voorgedragen door MKB-Nederland, de HBO-raad, TNO, Syntens, het Telematica Instituut, en VNO-NCW. De beoordelingscommissie staat onder voorzitterschap van een door SIA benoemde voorzitter met kennis van en affiniteit met MKB-bedrijven en hogescholen.
2. SIA evalueert de voortgang en de resultaten van de goedgekeurde projecten ten behoeve van de verslagen bedoeld in artikel 8, eerste lid. Deze evaluatie biedt inzicht in de wijze waarop de verleende subsidie is ingezet, welke instrumenten zijn ingezet, welke activiteiten zijn gerealiseerd en in hoeverre deze hebben bijgedragen aan de gestelde doelen.

Artikel 6 Voorwaarden projectaanvragen

1. Projectaanvragen worden bij SIA ingediend door een open consortium bestaande uit minimaal één hogeschool en één of meerdere bedrijven of een samenwerkingsverband tussen bedrijven.
2. Een projectaanvraag is ondertekend door alle betrokken partijen.
3. Projectaanvragen bevatten een duidelijke doelstelling waarbij wordt aangegeven welke activiteiten worden ondernomen en welke

instrumenten worden ingezet om die doelstelling te verwezenlijken. De gestelde doelen zijn gebaseerd op een analyse van de contacten op het gebied van kennisuitwisseling onder de betrokken partijen. Het gaat hierbij in ieder geval om de aard en omvang van de contacten en het niveau waarop kennisuitwisseling plaatsvindt.

4. Projectaanvragen bevatten waar mogelijk eenduidige streefwaarden in termen van aard en omvang van contacten tussen hogescholen en middelgrote en kleine bedrijven.
5. De projecten bevorderen verhoging van het kennisniveau van zowel onderwijsinstellingen als van de betrokken ondernemingen.
6. De projecten sluiten zoveel mogelijk aan bij reeds bestaande regionale clusters, zwaartepunten, netwerken of sectoren.
7. Projectaanvragen geven inzicht in de vraag in hoeverre sprake is van duurzame doorwerking in de activiteiten van de in het project deelnemende partijen.
8. Het maximale subsidiebedrag per project bedraagt € 300.000,- het minimale bedrag bedraagt € 25.000,-.
9. Projectaanvragen geven inzicht in de aard en omvang van de eigen investeringen van de hogeschool en de betrokken ondernemingen in het project.
10. De looptijd van de subsidie voor een project bedraagt maximaal één jaar.

Artikel 7 Informatie

1. SIA werkt mee aan de door of namens de staatssecretaris ingestelde onderzoeken, die er op gericht zijn de staatssecretaris inlichtingen te verschaffen in verband met de ontwikkeling van de kennisuitwisseling tussen hogescholen en het midden- en kleinbedrijf.
2. SIA werkt mee aan het beschikbaar stellen van de resultaten van de uitgevoerde projecten, aan benchmarks en aan evaluaties.

Artikel 8 Verantwoording

1. SIA dient uiterlijk 1 juli 2005 een voortgangsverslag in. Het eindverslag dient uiterlijk 31 december 2006 te worden ingediend.
2. Het eindverslag bevat ook een financieel verslag en gaat vergezeld van een verklaring omtrent de

getrouwheid, afgegeven door een accountant als bedoeld in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk wetboek.

3. De accountantsverklaring bevat tevens een oordeel over de naleving van de subsidievoorwaarden door de subsidieontvanger.
4. Indien het eindverslag niet aan de gestelde eisen voldoet wordt SIA hiervan in kennis gesteld, waarbij een redelijke termijn wordt gegeven waarbinnen alsnog aan die eisen kan worden voldaan.

Artikel 9 Uitvoeringskosten

1. Maximaal 5% van de subsidie mag worden besteed aan uitvoeringskosten. Onder deze uitvoeringskosten worden verstaan de kosten van de beoordelingscommissie en de kosten van SIA.
2. Maximaal 2% van de subsidie mag worden besteed aan het genereren en verspreiden van informatie zoals bedoeld in artikel 1 lid 3.
3. Indien meer dan 5% blijkt te zijn besteed aan uitvoeringskosten danwel meer dan 2% blijkt de zijn besteed aan het genereren en verspreiden van informatie wordt het meerdere in mindering gebracht op het uiteindelijk vast te stellen subsidiebedrag.

Artikel 10 Begrotingsvoorwaarde

Subsidie ten laste van een begroting die nog niet is vastgesteld wordt verleend onder de voorwaarde, bedoeld in artikel 4:34, eerste lid van de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 11 Vaststelling egaliseriereserve

1. Bij subsidieverlening die het boekjaar 2004 en/of 2005 overschrijdt vormt SIA een egaliseriereserve als bedoeld in artikel 4:72 van de Algemene wet bestuursrecht.
2. Het verschil tussen de voor een boekjaar toegekende subsidie en de definitief vastgestelde subsidie komt ten gunste dan wel ten laste van de egaliseriereserve.
3. Middelen die niet in het jaar volgend op het oorspronkelijke subsidiejaar zijn verplicht, kunnen aan de egaliseriereserve worden onttrokken en ter nadere bestemming van de minister worden voorgelegd.

Artikel 12 Renteopbrengsten

Alle renteopbrengsten die SIA uit de toegekende subsidie ontvangt, zijn ter nadere bestemming van de Staatssecretaris.

Artikel 13 Subsidievaststelling

1. Indien in de verslaglegging van SIA wordt aangetoond dat de subsidie is aangewend volgens de in deze beschikking gestelde eisen, wordt de subsidie definitief vastgesteld. Hierbij geldt het maximum als beschreven in artikel 2.
2. De beschikking tot vaststelling van de subsidie wordt gegeven uiterlijk 31 maart 2007.
3. De subsidie kan geheel of gedeeltelijk worden teruggevorderd, indien:
 - onjuiste, niet tijdige of onvolledige gegevens zijn verstrekt door SIA;
 - de projecten niet zijn gestart of voortijdig zijn beëindigd;
 - SIA heeft gehandeld in strijd met de aan de subsidie verbonden voorwaarden.
4. Indien de subsidie lager wordt vastgesteld dan het bedrag dat eerder betaalbaar is gesteld dan wordt het verschil door SIA teruggestort.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Mark Rutte

Een belanghebbende kan tegen dit besluit binnen zes weken na de dag waarop het besluit hem is toegezonden, schriftelijk bezwaar maken door indiening van een bezwaarschrift bij de minister / staatssecretaris van OCW, ter attentie van de Commissie voor de bezwaarschriften, Postbus 606, 2700 ML Zoetermeer. Meer informatie over het maken van bezwaar vindt u op de website:
www.bezwaarschriftenocw.nl

Convenant Lectoren

Eén van de belangrijkste kerntaken van hogescholen is de ontwikkeling en verspreiding van toepasbare kennis. Ze ontwikkelen zich steeds meer tot kennisinstituten met naast onderwijs ook andere functies, zoals toegepast onderzoek. Lectoren spelen hierbij een belangrijke rol. Daarom is het een goede zaak dat het lectorenconvenant is ondertekend. Dit betekent dat er de komende jaren fors meer wordt geïnvesteerd in nieuwe lectoren en kenniskringen. De nieuwe lectoraten moeten aansluiten bij regionale zwaartepunten en ze moeten meer contractinkomsten binnenhalen. Ook moet de lector een duidelijker rol spelen binnen de hogeschool.

Vernieuwd convenant Lectoren en Kenniskringen in het hoger beroeps-onderwijs

Partijen,

1. De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap mede namens de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voeding, hierna te noemen de staatssecretaris,
- en
2. De Vereniging van Hogescholen, de HBO-raad, hierna te noemen de vereniging,

Overwogen als volgt:

In 2001 is tussen de vereniging en de toenmalige minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een convenant gesloten waarbij voor de periode 2001-2004 subsidie is verleend om lectoren en kenniskringen in het hbo te introduceren. Lectoren en kennis-

kringen hebben tot doel te komen tot verbetering van de externe oriëntatie, curriculumvernieuwing, professionalisering van docenten en versterking van kenniscirculatie en kennisontwikkeling binnen hbo-instellingen. Uit de evaluatie van 2004¹ is gebleken dat lectoren en kenniskringen hieraan een succesvolle bijdrage leveren. De positie van hogescholen in de Nederlandse kennisinfrastructuur is in beweging. Hogescholen vormen samenwerkingsverbanden met bedrijven en instellingen en met andere kennisinstellingen om te komen tot ontwikkeling en toepassing van nieuwe kennis en nieuw onderwijs die optimaal aansluit bij de behoefte in het werkveld. Deze beweging is van groot belang om het potentieel van hogescholen in de Nederlandse kennisinnovatieketen maximaal te benutten. Lectoren en kenniskringen zijn hiermee onlosmakelijk verbonden en vervullen een initiërende rol. De kennisinnovatiefunctie binnen het HBO zal verder moeten worden ontwikkeld en zal gaan behoren tot de kerntaken

1 Stichting Kennis Ontwikkeling HBO, "Een steen in de vijver: de introductie van Lectoraten in het hbo", Rapport van de Commissie Tussentijdse Evaluatie Lectoren en Kenniskringen en de evaluatie van de vereniging.

van hogescholen. Door middel van dit convenant wordt een aantal stappen gezet om dit te bewerkstelligen.

De staatssecretaris en de vereniging kiezen ervoor om een convenant af te sluiten dat het mogelijk maakt om in de komende periode door middel van lectoren en kenniskringen de kennis-circulatie en de kennisontwikkeling binnen hogescholen te verstevigen en te vergroten.

Lectoren zijn hoog gekwalificeerde professionals die ruime ervaring hebben met onderwijs en onderzoek in een bepaald vakgebied en die door hun prestaties een groot gezag genieten als deskundige. Lectoren worden ingezet als centrumfunctie in kenniskringen, waaraan naast de lector ook andere docenten deelnemen. Binnen deze kenniskringen wordt de inhoudelijke expertise in een bepaald gebied gebundeld en verder ontwikkeld. De professionalisering van docenten moet door de kenniskring gestalte krijgen in een personeelsbeleid, gericht op bredere en meer gevarieerde taken én door het scheppen van ruimte voor een gerichte verdere ontwikkeling van de vakinhoudelijke component, die zijn doorwerking krijgt in het curriculum van de hogescholen.

De staatssecretaris en de vereniging beogen dat in de periode 2005-2008 de gezamenlijke hogescholen in staat zullen zijn gebleken om zowel de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren als de externe oriëntatie te vergroten. Daarom zijn er in de periode 2005-2008 in de begroting van OCW additionele middelen geraamd voor de instelling van lectoren en kenniskringen op hogescholen.

De vergroting van de kennisinnovatie in het hoger beroepsonderwijs en de daarmee samenhangende kwaliteitsverbetering van het onderwijs enerzijds en de versterking van de externe oriëntatie anderzijds komt volgens partijen tot uiting doordat in 2008:

a: bij de kwaliteitsverbetering van het onderwijsproces in elk geval de kennisontwikkeling in de kenniskringen zijn doorvertaling zal hebben gevonden in het onderwijsaanbod, via onder meer de verandering van opleidingsstructuren, de aanpassing van curricula en de

professionalisering van docenten. Dit zal tot uitdrukking komen in het feit dat:

- deze doelstellingen zijn doorvertaald in de meerjarenplannen en het HRM beleid van de hogeschool en
 - lectoren en kenniskringen een inhoudelijke relatie onderhouden met soortgelijke verbanden van docenten bij andere instellingen voor het hoger onderwijs en onderzoek.
- b. de onderwerpen van lectoraten aansluiten bij regionale zwaartepunten en/of sectoren waar de hogescholen vanuit hun strategisch profiel een rol als kennispartner willen vervullen. Dit komt tot uitdrukking in het feit dat:
- lectoren en kenniskringen met landelijke of regionale bedrijven en instellingen samenwerkingsverbanden aan zullen zijn gegaan;
 - vanuit het perspectief van bedrijven en instellingen, met name het mkb, de toegankelijkheid van de hogescholen vergroot is, evenals de functie van hogescholen als kennispoort en
 - lectoren en kenniskringen ertoe bijgedragen hebben dat de inkomsten uit contractactiviteiten in de periode 2005-2008 substantieel zullen zijn toegenomen.

Om goed te kunnen beoordelen of de bovenstaande doelen zijn bereikt, is het noodzakelijk voor bovenstaande punten indicatoren te benoemen, en dat:

- A. mede op basis van de in 2004 uitgevoerde evaluaties, met inachtneming van de bovengenoemde indicatoren, de huidige situatie op hogescholen en met lectoraten en kenniskringen wordt beschreven;
- B. streefwaarden worden vastgesteld, aan de hand waarvan kan worden beoordeeld in hoeverre de beoogde doelen zijn bereikt;
- C. de evaluatie na afloop van het convenant of eerder als daartoe noodzaak is, zal plaatsvinden;
- D. tussentijds gemonitord wordt door middel van een rapportage over de belangrijkste ontwikkelingen.

Vanuit het perspectief dat de kennisinnovatiefunctie een kerntaak van hogescholen moet zijn, beogen de staatssecretaris en de vereniging het sturings- en bekostigings-

model hiermee in overeenstemming te brengen. Uitgangspunt hierbij is, dat het niet voor de hand ligt ook op de lange termijn een aparte financieringsstroom in stand te houden voor een kerntaak van hogescholen. Vanaf het moment van invoering van een nieuw bekostigingsmodel zullen de middelen voor kennisinnovatie in het hbo daarom onderdeel gaan uitmaken van de reguliere bekostiging.

Beide partijen zetten zich in om in goed overleg deze verandering vorm te geven. Partijen zullen hierbij – mede in overleg met andere relevante partijen – afspraken maken over:

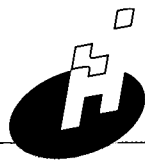
1. de methode van verantwoording;
2. een systeem van kwaliteitszorg en monitoring;
3. de rol van de Stichting Kennis Ontwikkeling;
4. de benoeming van lectoren en
5. de verdelingssystematiek.

Tot het moment van invoering van het nieuwe bekostigingsmodel gelden de in dit convenant vastgelegde afspraken ten aanzien van de verantwoording en monitoring.

Om aan haar verplichtingen in dezen te kunnen voldoen, heeft de vereniging gekozen voor voortzetting van de Stichting Kennisontwikkeling HBO (SKO). In het bestuur van de Stichting SKO zitten personen met verschillende achtergronden, variërend van bedrijfsleven, onderzoekswereld tot hoger onderwijs.

Komen het volgende overeen:

1. De vereniging en staatssecretaris spreken af dat - met het oog op vergroting van de kenniscirculatie en de kennisontwikkeling binnen hogescholen - het aantal lectoren en kenniskringen bij hogescholen substantieel wordt vergroot.
2. De vereniging zal de Stichting SKO opdragen om toe te zien op een zodanige inzet van de middelen door de afzonderlijke instellingen, dat de beoogde doelen daadwerkelijk kunnen worden bereikt. Door het maken van de hiervoor benodigde afspraken met de Stichting SKO waarborgt de vereniging dat zij aan haar verplichtingen tegenover de staatssecretaris kan voldoen.
3. De staatssecretaris zet zich, onder voorbehoud van goedkeuring door de begrotingswetgever, ervoor in

om voor de instelling van lectoren en kenniskringen op hogescholen tenminste de volgende bedragen beschikbaar te stellen (afgerond op één decimaal)

- in 2005 35.4 miljoen euro
- in 2006 38.4 miljoen euro
- in 2007 50.4 miljoen euro*
- in 2008 50.4 miljoen euro*

* Deze middelen worden vanaf het moment van invoering van een nieuw bekostigingsmodel opgenomen in de reguliere bekostiging en vormen een apart deel voor kennisinnovatie in het hbo. Hogescholen kunnen deze middelen o.a. inzetten voor lectoren en kenniskringen.

4. a. De Stichting SKO draagt zorg voor een uiterlijk in 2008 te verrichten evaluatie. Uit deze evaluatie moet blijken in hoeverre de gebruikte middelen hebben geleid tot de gestelde doelen. b. In verband met de evaluatie zal de Stichting SKO, aan de hand van de in dit convenant opgenomen indicatoren en op basis van de door de evaluatie van de vereniging en de Stichting SKO verzamelde gegevens, een schriftelijke beschrijving van de situatie ten tijde van de evaluaties op de hogescholen, uiterlijk 1 maart 2005 aan de staatssecretaris overleggen. c. Partijen zullen zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk 1 september 2005, de beginsituatie en de streefwaarden gezamenlijk vaststellen.
5. a. Alle geschillen in verband met dit convenant zijn in eerste instantie onderwerp van onderling overleg. Indien daarvoor geen oplossing wordt gevonden, wordt een geschil beslecht door een bindend advies, te geven door drie adviseurs. Van deze adviseurs wordt één benoemd door de staatssecretaris, één door de vereniging en één door de vereniging en de staatssecretaris gezamenlijk. b. Een geschil bestaat, indien de staatssecretaris of de vereniging dat schriftelijk aan de andere partij mededeelt. c. De financiële paragraaf in dit convenant is niet in rechte afdwingbaar.
6. Uit dit convenant voortvloeiende subsidiëring wordt geregeld in een aparte subsidiebeschikking.

Datum: 6 december 2004
Plaats: Den Haag

De staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

mede namens de Minister van
Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

M. Rutte

Datum: 6 december 2004
Plaats: Den Haag

De voorzitter van de Vereniging van
Hogescholen, de HBO-raad

F. Leijnse

Afstemming inhoud hbo-opleidingen op behoeften arbeidsmarkt

Gebleken is dat er buiten de wereld van de hogescholen enige onduidelijkheid is over hoe de inhoud van de hbo-opleidingen wordt afgestemd op behoeften van de arbeidsmarkt. Om die duidelijkheid te verschaffen is op de website van de HBO-raad (www.hbo-raad.nl) een toelichting bij de Informatiebank opgenomen. Die Informatiebank bevat vastgestelde opleidingsprofielen (voorzover digitaal beschikbaar) en domeincompetenties (in ontwikkeling). De betreffende toelichting is hieronder opgenomen.

Wet

Hoger beroepsonderwijs (hbo) valt of staat met een goede afstemming van onderwijsinhoud en (toekomstige) behoeften van de arbeidsmarkt. In de wet (WHW) staat dat hoger beroepsonderwijs 'onderwijs is dat is gericht op de overdracht van theoretische kennis en op de ontwikkeling van vaardigheden in nauwe aansluiting op de beroepspraktijk'. Het is aan de hogescholen dit in te vullen. Hoe doen hogescholen dat en hoe is dit geborgd?

Werkveldrelaties

Van oudsher hebben hogescholen nauwe relaties met het werkveld (bedrijven, instellingen, branches). Veel hogescholen zijn zelfs ooit door het werkveld opgericht. Aan hbo-docenten wordt de eis gesteld dat ze werkervaring in het werkveld hebben. Alle opleidingen van een hogeschool hebben zogenoemde werkveldcommissies. Daarin zitten vertegenwoordigers van bedrijven en instellingen die relevant zijn voor die opleiding. Een kwart van de studietijd brengt een hbo-student door in een bedrijf of instelling (stages, afstudeeropdracht e.d.). Aldus is er een directe wisselwerking tussen opleiding en werkveld. Om de eigen opleiding te kunnen vergelijken met soortgelijke opleidingen van andere hogescholen, heeft de HBO-raad in 1991 de HBO-Monitor ontwikkeld. De HBO-Monitor is een jaarlijks onderzoek naar de arbeidsmarktpositie van hbo-afgestudeerden.

Kwaliteitszorg

In de periode 1991-2003 kende het hbo visitatiecommissies. Elke opleiding werd om de zoveel jaar door een visitatiecommissie bezocht om een uitspraak te doen over de kwaliteit ervan. Die commissies waren samengesteld uit personen afkomstig uit het voor een opleiding

relevante werkveld. Sedertdien is dit systeem vervangen door een systeem van accreditatie. Ook het accreditatiesysteem kent vergelijkbaar samengestelde commissies (panels). Evenals bij de visitatie wordt bij de accreditatie van een opleiding bezien of de opleidingskwalificaties ervan zijn ontleend aan voor die opleiding relevante (landelijke) beroepsprofielen.

Landelijke opleidingskwalificaties
Veruit de meeste hbo-opleidingen worden door meerdere hogescholen aangeboden. Elk van die opleidingen kent een landelijk opleidingsoverleg en landelijke opleidingskwalificaties (dikwijls beroeps-c.q. opleidingprofiel genoemd). Voor alle economische opleidingen bestaan die sedert 1993 en voor alle technische opleidingen sedert 1995. Voor een aantal hbo-opleidingen gelden wettelijke beroepsvereisten die dan ook deel uitmaken van de landelijke opleidingskwalificaties. Te denken valt aan opleidingen in de gezondheidszorg (wet BIG), aan lerarenopleidingen en aan opleidingen als accountancy en maritiem officier. In 1997 heeft de HBO-raad het zogenoemde 'Stramien Opleidingskwalificaties' opgesteld. Dit stramien bevat onder meer de afspraak dat opleidingskwalificaties alleen kunnen worden vastgesteld als ze adequaat in het relevante werkveld zijn gevalideerd. Het 'hoe' daarvan hangt af van de organisatiegraad van dat werkveld. Voor de ene opleiding (bijvoorbeeld maatschappelijk werk en dienstverlening) bestaan branche-organisaties en beroepsverenigingen; voor de andere opleiding (bijvoorbeeld bedrijfseconomie) helemaal niet. Het bestuur van de HBO-raad stelt de opleidingskwalificaties formeel vast op advies van het betreffende sectoraal adviescollege (sac). De opleidingskwalificaties worden opgesteld door de lande-

lijke opleidingsoverleggen die ook zorgdragen voor de actualisering ervan.

Informatiebank

Ingevolge een Europese afspraak is in het hoger onderwijs in 2002 het bachelor-master stelsel ingevoerd. De HBO-raad heeft de hogescholen ge-adviseerd uit te gaan van een beperkt aantal bachelor-domeinen en -graden. Een domein is een samenstel van opleidingen die zowel qua inhoud als qua werkveld veel verwantschap hebben. Zo rekenen zich bijvoorbeeld de opleiding commerciële economie en de opleiding small business and retail management zich beide tot het domein bachelor of commerce. Om die verwantschap te benadrukken, worden voor een domein kenmerkende competenties opgesteld en wel op basis van de landelijke opleidingskwalificaties die dus blijven bestaan. In de wandelingen wordt dit 'verbreding' genoemd. Verbreding heeft de connotatie met 'veralgemenisering'. Dit wordt uitdrukkelijk niet bedoeld. Daarom worden de competenties van een domein voorzien van kenmerkende beroepssituaties passend bij elke opleiding van dat domein. Die geven het domein een voor studenten en werkveld herkenbaar 'gezicht'. Bij elk hbo-diploma hoort een supplement waarin onder meer staat welke graad iemand heeft behaald, via welke opleiding dit is gebeurd en welke praktijkervaring iemand heeft opgedaan.

Domeincompetenties (in ontwikkeling) en landelijke opleidingskwalificaties (indien digitaal beschikbaar!) zijn opgenomen in een openbare informatiebank van de HBO-raad. Qua inhoud zijn ze primair gericht op de opleidingen zelf en minder op externe gebruikers. De documenten bevatten ook informatie omtrent de validering ervan in het werkveld.

Visitatierapport Logistiek en Vervoer

Op 16 december is het laatste landelijke visitatierapport aangeboden aan Norbert Verbraak, waarnemend voorzitter van de HBO-raad. Het is het laatste rapport uit het 'oude visitatiestelsel' waarin alle opleidingen binnen een domein door een visitatiecommissie worden vergeleken. In 13 jaar tijd zijn alle opleidingen meerdere keren aan de beurt geweest. Tijdens een bijeenkomst werd teruggeblikt op de opbrengsten van het visitatiestelsel.

Hieronder zijn de conclusies en samenvatting opgenomen. Het volledige rapport kunt u downloaden van de website van de HBO-raad.

Algemene conclusies en aanbevelingen

In hoofdstuk 4 van het rapport 'Logistiek: de kracht van de keten' doet de commissie naar aanleiding van de hoofdlijnen in de bevindingen een aantal aanbevelingen. Aan de hand van die aanbevelingen gaat de commissie dieper in op een aantal thema's die van belang zijn gebleken in de visitatie. De conclusies en aanbevelingen zijn gegroepeerd naar vier hoofdthema's: de aansluiting van de opleidingen op ontwikkelingen in het werkveld, de opzet en inhoud van de opleidingen, de instroom, uitstroom en doorstroom van studenten en de organisatie en het personeelsbeleid van de opleidingen.

Aansluiting van de opleidingen op ontwikkelingen in het werkveld

Uit de beoordeling van de opleidingen op het beroepsbeeld en de eindkwalificaties blijkt dat over het algemeen de relevante ontwikkelingen in het werkveld in voldoende mate tot uitdrukking komen binnen het opleidingsaanbod. Integraal ketenmanagement komt in de meeste opleidingen aan bod, zij het in verschillende mate van intensiteit. Ook de ontwikkeling in de richting van vraagsturing komt voldoende tot uitdrukking binnen het opleidingsaanbod. Ondanks deze positieve conclusie is de commissie van oordeel dat de aansluiting van de opleidingen op het werk-

veld versterkt kan worden. Met het oog daarop doet de commissie de volgende aanbevelingen:

1. profilering van opleidingen

De commissie beveelt het Landelijk Platform Logistiek en de afzonderlijke opleidingen aan te komen tot een heldere en verscherpte profilering van de opleidingen logistiek.

Elk van de opleidingen heeft het beroepsprofiel en het opleidingsprofiel vertaald naar de eigen opleiding. Daarbij is slechts in beperkte mate sprake van profilering: in feite zijn alle opleidingen op dezelfde basiscompetenties gericht. De nadruk ligt daarbij op een algemene, brede invulling van het profiel zodat sprake is van aansluiting op een veelheid van ontwikkelingen en mogelijke werkerterreinen. Dit gegeven wordt nog versterkt door de ontwikkeling die hogescholen hebben ingezet naar het aanbieden van brede bachelor-opleidingen. Op meerdere hogescholen is de verwachting (of de doelstelling) dat de opleidingen logistiek opgaan in een breder cluster van opleidingen met een soortgelijke economische of technische oriëntatie. Die ontwikkeling biedt kansen en bedreigingen: enerzijds stelt het studenten uit andere opleidingen in staat meer logistieke kennis en vaardigheden te verwerven. Anderzijds bestaat het

gevaar dat de brede bacheloropleidingen een meer generiek karakter krijgen, en minder mogelijkheden bieden voor het ontwikkelen van specifieke logistieke kennis en vaardigheden. De commissie acht het van groot belang dat de logistiek binnen die brede opleidingen herkenbaar geprofileerd wordt, en met voldoende diepgang binnen het programma wordt ondergebracht.

Onderdeel van een herkenbare profilering is ook het onderscheid tussen de opleidingen logistiek en economie enerzijds en logistiek en technische vervoerskunde anderzijds. De commissie constateert dat de twee opleidingen zeer nauw verwant zijn. De beroepsprofielen zijn gezamenlijk ontwikkeld en laten zien dat eerder sprake is van accentverschillen dan van fundamenteel verschillende werkerterreinen. Vertegenwoordigers van het werkveld hebben meermalen aangegeven dat zij bij de werving van werknemers geen onderscheid maken tussen de twee typen opleidingen. De hogescholen die beide opleidingen aanboden ten tijde van de visitatie noemden als belangrijk voordeel dat op basis van het feit dat twee opleidingen worden aangeboden studenten met een economische achtergrond (of oriëntatie) en studenten met een technische achtergrond (of oriëntatie) voor een logistieke opleiding kunnen kiezen die daarbij aansluit. Tegelijkertijd constateren de

hogescholen dat het feitelijk, inhoudelijk onderscheid beperkt is en onderwerp is van afweging / discussie. De commissie acht het van belang dat meer duidelijkheid ontstaat over het onderscheid en/of de overeenkomst tussen de beide opleidingen, en spoort de opleidingen aan om in aansluiting op de profilering van opleidingen op landelijk niveau ook het onderscheid tussen LE en LTV te verduidelijken of anders samen te voegen.

Daarnaast acht de commissie het van belang dat opleidingen zich onderling nadrukkelijker profileren. Met een herkenbare en onderling goed afgestemde profilering van opleidingen kunnen op verschillende plaatsen speerpunten ontstaan waar 'state of the art' ontwikkelingen worden bijgehouden en in het programma ondergebracht op specifieke aandachtsgebieden. Voor de hand liggende voorbeelden zijn de aandacht voor logistieke aspecten van de haven in Rotterdam, en rond de luchtvaart in Haarlem. In de betreffende opleidingen is in zekere mate al sprake van profilering op die gebieden, maar de commissie bepleit dat een dergelijke profilering voor het palet aan logistieke opleidingen geldt, en bovendien onderwerp is van afstemming tussen de opleidingen.

Elders in het rapport wordt gesproken over het imago probleem van logistiek en dat de importantie van logistiek in het maatschappelijk verkeer sterk onderbelicht wordt. Een gezamenlijke aanpak door alle hogescholen die dit doen keren, beveelt de commissie van harte aan.

2. versterking van de internationalisering

De commissie beveelt de opleidingen aan de internationalisering een zwaardere plaats toe te kennen en de daarmee gepaard gaande doelstellingen helder te maken.

De commissie stelt vast dat de internationalisering binnen de opleidingen op veel plaatsen nog onvoldoende uit de verf komt. Ook stelt de commissie vast dat sommige opleidingen contractonderwijs aan buitenlandse studenten (ten bate van een derde geldstroom) als internationalisering van de opleiding kwalificeert. Het belang van de opleiding moet liggen op het importeren van normstellende internationale ont-

wikkelingen binnen de beroepspraktijk en internationale opleidingsinstituten. Met contractonderwijs alleen exporteren we meer kennis dan er geïmporteerd wordt. Een groot tekort op deze balans creëert achterstand en de commissie vraagt de opleidingen hier meer dan normale aandacht aan te geven. In het sterk internationaal georiënteerde werkveld van de logistiek is het van cruciaal belang dat de opleidingen studenten adequaat voorbereiden op de werkomgeving waarin studenten terecht zullen komen. Daarbij zijn in de optiek van de commissie verschillende zaken van belang. Enerzijds moeten afgestudeerden beschikken over algemene competenties die hen in staat stellen in een internationale omgeving goed te functioneren, zoals taalvaardigheid (in een vreemde taal) en het vermogen rekening te houden met cultureel bepaalde verschillen tussen samenwerkingspartners. Anderzijds zouden afgestudeerden meer uitgebreid zelf ervaring moeten hebben opgedaan in / met een internationale omgeving om zo parate kennis van ontwikkelingen in en rond een internationale omgeving te verwerven. Omdat in de huidige opleidingsprogramma's de internationale componenten (stages, studiereizen in het buitenland, studiereizen of projecten) regelmatig keuzeonderdelen zijn is de internationalisering voor veel studenten nog onvoldoende verankerd in de opleiding. De commissie bepleit dat alle studenten door middel van specifieke, op de internationale context gerichte en verplichte programmaonderdelen wordt voorbereid op het internationale karakter van het werkveld van de logistiek. Daarnaast bepleit de commissie dat ook in de samenstelling van de werkveldadviescommissie de internationalisering een rol speelt. Zeker voor opleidingen nabij de grens zou gezocht moeten worden naar werkveldvertegenwoordigers van de andere kant van de grens; echter ook andere opleidingen zouden gericht moeten zoeken naar vertegenwoordigers van internationale bedrijven uit het werkveld waarop men zich richt. In elke stad waar een hbo-school is gevestigd bevinden zich internationaal opererende multinationals die geheel of gedeeltelijk onder leiding staan van buitenlands management.

3. versterking relaties met werkveld

De commissie beveelt de opleidingen aan de relaties met het werkveld te versterken, en daarbij gebruik te maken van verschillende mogelijkheden die opleidingen ten dienste staan.

Bij alle opleidingen worden contacten onderhouden met het werkveld. Veelal gebeurt dat met beroepenveldcommissies; daarnaast geven veel opleidingen aan dat de stage contacten een bron vormen van contacten met en informatie uit het werkveld. De commissie meent dat de opleidingen met de gehanteerde wegen niet het volledige potentieel van de relatie met het werkveld benutten: te vaak blijft het bij een gereguleerd aantal bijeenkomsten met een kleine groep betrokkenen. Hoewel die groep op veel plaatsen enthousiasme laat zien, blijkt ook uit de ervaring van opleidingen dat na verloop van tijd het enthousiasme afneemt, en uiteindelijk de werkveldcommissie stilstaakt of opnieuw opgezet moet worden. De commissie bepleit dat opleidingen met meer nadruk en via verschillende wegen de relatie met de omgeving structureren, en de relatie gebruiken voor de aansluiting van de opleiding op de behoeften die in het werkveld bestaan. Het gebruik van gastdocenten, het opzetten en onderhouden van relaties met alumni, het ontwikkelen van docentactiviteiten in het veld zijn middelen die opleidingen daarbij zouden moeten hanteren. Daarbij vindt de commissie het wel van groot belang dat de opleiding richting geeft aan de invulling van de inbreng van gastdocenten: de bijdrage n moeten door de opleiding op kwaliteit gestuurd worden, en aansluiten op de doelen van het betreffende programmaonderdeel. Daarbij dient de koppeling van theorie aan de praktijk voorop te staan. Ook docenten zouden structureel uitgenodigd moeten worden dergelijke gastcolleges bij te wonen. Hoewel verschillende opleidingen activiteiten op dit punt zichtbaar zijn, meent de commissie dat dit meer gestructureerd moet plaatsvinden.

4. onderzoek naar relevantie van kwalificaties afgestudeerden

De commissie beveelt de opleidingen aan op landelijk niveau onderzoek te verrichten naar de kwalificaties van afgestudeerden.

De commissie heeft vastgesteld dat de

borging van de opleidingskwalificaties bij vrijwel alle opleidingen te wensen overlaat. Op het niveau van de individuele opleiding is dit in de afgelopen periode onvoldoende tot ontwikkeling gekomen. De commissie bepleit daarom een gezamenlijke aanpak, die ertoe leidt dat op landelijk niveau zicht ontstaat op de vraag in hoeverre de gerealiseerde kwalificaties aansluiten op de behoeften voor het werkveld.

De uitkomsten van het onderzoek zouden naar de opvatting van de commissie mede ten grondslag moeten liggen aan afspraken die aan de inhoudelijke profilering van de opleidingen ten grondslag liggen.

Zo zou bijvoorbeeld een collectieve aanpak ontwikkeld kunnen worden gericht op de verbetering van in meerdere opleidingen voorkomende (en reeds genoemde specifieke) zaken met betrekking tot het hbo-niveau:

- gedegen kennis van het Nederlands en tenminste één vreemde taal in woord en geschrift;
- aandacht en ontwikkeling van leiderschap in het algemeen en sociaal communicatieve vaardigheden in het bijzonder;
- het aanbieden van voldoende kennis en achtergronden van de belangrijke thematische ontwikkeling 'maatschappelijk verantwoord ondernemen';
- wetenschappelijke toepassingen tot op gewenst niveau ontwikkelen.

Opzet en inhoud van de opleidingen

5. uitwisseling van relevante onderwijsmaterialen en -methoden

De commissie beveelt de opleidingen aan de uitwisseling van onderwijsconcepten, onderwijsmaterialen en -methoden op docent- en opleidingsniveau te bevorderen.

Bij de algemene bevindingen is aangegeven dat de opleidingen zich in een ontwikkelingsproces bevinden van vakgerichte curricula naar probleemgestuurd en projectgestuurd onderwijs of naar een competentiegericht curriculum. De commissie heeft geconstateerd dat binnen verschillende opleidingen geworsteld wordt met problemen die elders reeds op een goede manier zijn opgelost. Een voorbeeld van een dergelijk probleem is de structurering van het onderwijsprogramma uitgaande

van logistieke thema's en competenties. Ook constateert de commissie dat binnen opleidingen soms veel ontwikkeltijd wordt gestoken in goede leermiddelen of projecten, terwijl op andere hogescholen evenveel energie is gestoken in de ontwikkeling van een soortgelijk leermiddel of project; of dat opleidingen met suboptimale leermiddelen werken omdat onvoldoende ontwikkeltijd beschikbaar is. Zonder te willen suggereren dat alles met iedereen gedeeld moet worden, is de commissie van opvatting dat opleidingen hierin slimme, efficiënte manieren van samenwerking moeten kunnen ontwikkelen. Het moet mogelijk zijn een partnerschap met één of meer andere opleidingen aan te gaan, waar geen directe concurrentieverhouding mee bestaat, en waarin een mate van samenwerking of taakverdeling kan worden afgesproken. Hier is een parallel met het bedrijfsleven en de keten benadering; werk samen aan de achterkant en concurrer aan de voorkant. De commissie raadt hogescholen haar docenten aan in oplossingen te denken en niet in problemen. In de huidige werkwijze blijken opleidingen en docenten voor een groot deel onbekend te zijn met relevante ontwikkelingen die bij andere opleidingen plaatsvinden. Een positief neveneffect van dergelijke samenwerkingsovereenkomsten zou een vergroting van de mobiliteit van docenten kunnen zijn, wanneer zij bijvoorbeeld een aantal specifieke programmaonderdelen bij een collega-hogeschool verzorgen. Kort gezegd, de docent logistiek Amsterdam doceert zijn vak ook eens in Rotterdam, terwijl de docent logistiek Rotterdam dat in Haarlem doet.

Instroom, uitstroom en doorstroom

In hoofdstuk 2 van het rapport geeft de commissie aan dat de instroom van studenten in de opleiding logistiek daalt, terwijl de opleidingen op een groter aantal instellingen worden aangeboden. Op basis van het feit dat afgestudeerde logistici makkelijk banen vinden, op basis van uitspraken van werkveldcommissieleden en op basis van de ervaring van commissieleden binnen het werkveld is de commissie ervan overtuigd dat de vraag in het werkveld naar logistieke professionals gelijk blijft of stijgt. Tegen die achtergrond is het belangrijk dat de opleidingen zich inspinnen de instroom in

de opleiding op peil te houden of te vergroten, en dat tegelijkertijd stappen worden genomen om de uitval terug te dringen.

6. instroombevordering

De commissie beveelt de opleidingen aan gezamenlijk stappen te zetten ter bevordering van de instroom van studenten.

Vanuit het studentperspectief heeft de commissie geschetst dat logistiek voor veel studenten een 'onbekend vak' is. De commissie acht het van belang dat opleidingen zoeken naar wegen om studenten voor de opleidingen logistiek te interesseren, door een helder perspectief te schetsen van het werkveld waarop de opleidingen zijn gericht, het type functies dat door logistici wordt bekleed en door ook inzicht te geven in de inhoud en opzet van de opleidingen. Het 'imago' van de logistiek is hierbij een belangrijk aandachtspunt, evenals het schetsen van een helder beeld van het belang van de logistiek. De commissie bepleit dat de opleidingen samen met beroepsorganisaties, bedrijven en overheid streven naar het bewerkstelligen van een voldoende instroom in de opleidingen logistiek.

In dit verband kan de brede bacheloropleiding ook als een kans worden gezien: studenten kunnen ook na de initiële studiekeus door middel van de oriëntatie in de propedeuse kennis maken met en geïnteresseerd raken in de logistiek. Met behulp van duidelijke studietrajecten, en bijvoorbeeld met major / minor trajecten kunnen studenten dan binnen een brede opleiding een stevige logistieke kennisbasis ontwikkelen.

7. vermindering uitval

De commissie adviseert de opleidingen onderzoek te verrichten naar de achtergronden van de studie-uitval, en op basis van de resultaten van het onderzoek maatregelen te nemen die gericht

zijn op het terugdringen van de uitval.

Bij de algemene bevindingen is aangegeven dat de uitval van studenten hoog is, maar dat op veel plaatsen onvoldoende zicht bestaat op de achtergronden van de uitval. De commissie acht het van groot belang dat de opleidingsgerelateerde uitval van studenten wordt teruggedrongen. Hoewel de achtergronden van de studie-uitval persoonsgebonden of instellingsgebonden (kunnen) zijn, is het in de optiek van de commissie belangrijk dat opleidingen gezamenlijk nagaan welke factoren een belangrijke rol spelen bij de studie-uitval. De commissie acht het vooral van belang dat de opleidingen op basis van de uitkomsten gezamenlijk nagaan met behulp van welke methoden de uitval teruggebracht kan worden. Uiteraard worden de maatregelen uiteindelijk per opleiding genomen, maar de gezamenlijk analyse van problemen en mogelijke maatregelen geeft opleidingen de kans kennis te nemen van effectieve maatregelen die op andere plaatsen worden gehanteerd, en te leren van ervaringen van andere opleidingen.

De commissie bepleit in de begeleiding specifieke aandacht voor jonge studenten en voor studenten die een mbo-vooropleiding hebben gehad. Beide groepen studenten kunnen met gerichte begeleiding ondersteund worden, zodanig dat de kans op het succesvol afronden van de opleiding vergroot wordt.

8. studiebelasting

De commissie beveelt opleidingen aan de feitelijke studiebelasting meer in overeenstemming te brengen met de nominale studiebelasting, en meer mogelijkheden voor differentiatie of verdieping aan te bieden voor talentvolle studenten.

De commissie constateerde in gesprekken met studenten en deels ook op basis van evaluatiegegevens van opleidingen dat de gemiddelde studiebelasting van studenten op ongeveer dertig uur per week ligt, terwijl de nominale studiebelasting veertig uur per week bedraagt. Tegelijkertijd constateert de commissie een aantal zaken die vragen om extra studie-inspanningen binnen het programma. Enerzijds constateert de commissie dat het programma 'vol' is: verschillende relevante aspecten kunnen niet aan bod komen omdat daar geen ruimte meer voor is binnen

het opleidingscurriculum. Anderzijds heeft de commissie op meerdere plaatsen geconstateerd dat het behaalde niveau binnen de opleiding weliswaar voldoende is, maar soms met meer inspanning ook 'goed' zou kunnen zijn. De commissie pleit ervoor dat de opleidingen duidelijke verwachtingen en/of afspraken vastleggen, die gekoppeld zijn aan de nominale studielast.

Daarnaast heeft de commissie tijdens de visitatiebezoeken vastgesteld dat er maar in zeer beperkte zin sprake is van differentiatie binnen het opleidingsprogramma: het programma als geheel is grotendeels gericht op de gemiddelde student. Voor getalenteerde studenten wordt niet of nauwelijks gestructureerd de mogelijkheid geboden tot verdieping. De commissie bepleit de ontwikkeling van gedifferentieerde opdrachten, en wil opleidingen aanzetten tot het stimuleren van excellentie.

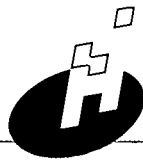
Organisatie en personeelsbeleid

9. scholing en professionalisering docenten

De commissie adviseert opleidingen het scholings- en professionaliseringsbeleid nadrukkelijker aan de doelstellingen en de ontwikkeling van de opleidingen te koppelen.

De commissie constateert dat bij veel opleidingen instellingen slechts in beperkte mate wordt gestuurd ten aanzien van de opleiding en verdere professionalisering van de docent. Bij de algemene bevindingen is aangegeven dat docenten nieuwe ontwikkelingen moeten oppikken uit stage- en afstudeerbegeleiding; de commissie ziet dit als te magere en te impliciete. De commissie wil de opleidingen aansporen met gericht personeelsbeleid te werken aan een sterkere relatie met het werkveld (zie ook 1.) en een beter inzicht in relevante werkveldontwikkelingen. Het aanstellen van docenten met recente en relevante werkervaring in het werkveld is daarvoor de aangewezen weg. Wanneer niet of nauwelijks formatieruimte voorhanden is, zouden docentstages in het werkveld meer nadrukkelijk als mogelijkheid moeten worden gehanteerd binnen het personeelsbeleid van opleidingen. Het personeelsbeleid van opleidingen moet daarnaast voorzien in de ondersteuning en ontwikkeling van docen-

ten in relatie tot nieuwe onderwijskundige ontwikkelingen binnen de opleidingen: voor docenten ligt de focus in de nieuwe docentrol op het coachen van studenten in plaats van op kennisoverdracht. De commissie is van oordeel dat deze ontwikkeling met meer nadruk moet worden nagestreefd.

Digitale tips

Parlementaire informatie

De website www.overheid.nl biedt toegang tot alle informatie van de Nederlandse overheid op internet. Via deze site, onder officiële publicaties, zijn onder andere wetsvoorstellen en Kamerstukken op te vragen. Onder wet- en regelgeving kunt u de regelingen uit de Staatscourant terugvinden.

Onlangs zijn de volgende parlementaire stukken uitgebracht:

Nota 'De kenniseconomie in zicht';
Brief staatssecretaris bij Actieplan Leven Lang Leren.

Bij deze brief biedt staatssecretaris Rutte (OCW) het Actieplan Leven Lang Leren aan. Hierin wordt ingegaan op de feitelijke noodzaak voor de beleidsintensivering op dit terrein en wordt een aantal concrete maatregelen aangekondigd. Deze maatregelen richten zich op het verbeteren van de randvoorwaarden voor leren voor het individu, op maatwerk voor specifieke doelgroepen en op het ondersteunen en opschalen van maatschappelijke, met name lokale en regionale, initiatieven. Om een extra impuls te geven aan leven lang leren en de samenhang in beleid te bevorderen, zal een Taskforce Leven Lang Leren worden opgericht. Bijlage 1 bij het Actieplan bevat een overzicht van acties Leven Lang Leren. Bijlage 2 geeft een overzicht van de bestaande scholingsinspanningen van overheid en bedrijfsleven. Kamerstuk 2004-2005, 27406, nr. 32, Tweede Kamer

Interdepartementaal Beleidsonderzoek: Open bestel in het hoger onderwijs en de bve-sector; Kabinetsstandpunt Met deze brief bieden minister Van der Hoeven en staatssecretaris Rutte (beiden OCW) het kabinetsstandpunt aan op het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) 'Open bestel in het hoger onderwijs en de bve-sector'. In dit standpunt gaan de beide bewindslieden achtereenvolgens in op:

- het doel dat het kabinet zou willen bereiken met een eventuele ver-

ruiming van het bestel en op de verschillende discussiepunten die daarbij spelen;

- de voorgestelde beleidslijn voor beide sectoren;
- een voorstel voor experimenten in het hoger onderwijs;
- reactie op een aantal aanvullende voorstellen van de Onderwijsraad (advies 'Ruimte voor nieuwe aanbieders in het hoger onderwijs') en de IBO-werkgroep.

Kamerstuk 2004-2005, 29891, nr. 1, Tweede Kamer

Besluit van 19 november 2004 tot wijziging van onder meer het Bekostigingsbesluit WHW in verband met wijziging van de bekostiging van de universiteiten en de hogescholen in 2005 Onderhavig besluit wijzigt het Bekostigingsbesluit WHW op een aantal punten. Dit betreft ten eerste wijzigingen in de bekostiging van de universiteiten, waaronder het deel academische ziekenhuizen. Het gaat daarbij met name om het aanpassen van de rijksbijdrage in verband met:

- gevolgen decentralisatie huisvesting academische ziekenhuizen;
- aanpassing bedragen numerus fixus geneeskunde, werkplaats tandheelkunde en werkplaats diergeneeskunde;
- tijdelijke overgangsmaatregel in verband met invoering bachelor-masterstructuur.

Ten tweede betreft het wijzigingen voor het hoger beroepsonderwijs (hbo). De belangrijkste aanleidingen hiervoor zijn:

- aanpassingen in de bekostiging van het kunstonderwijs;
- afronding van het decentralisatieproces arbeidsvoorwaarden.

Staatsblad 2004, 608

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2005; Brief minister over het eindrapport 'Beroepswijs Beroepsonderwijs' van de Werkgroep Dynamisering

Beroepsonderwijs

Het rapport 'Beroepswijs Beroepsonderwijs' van de Werkgroep Dynamisering Beroepsonderwijs bevat een analyse van de eisen die aan modern beroepsonderwijs in een kenniseconomie worden gesteld en voorstel voor vernieuwing van het beroepsonderwijs. In de onderhavige brief geeft minister Van der Hoeven (OCW) een reactie op hoofdlijnen. Kamerstuk 2004-2005, 29800 VIII, nr. 125, Tweede Kamer

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2005; Brief staatssecretaris met Internationaliseringsbrief 'Koers op kwaliteit'

De Internationaliseringsbrief 'Koers op kwaliteit' wordt aan de Kamer aangeboden door staatssecretaris Rutte (OCW) en bevat de kabinetsvoorstellen voor een betere internationale profilering van het Nederlandse hoger onderwijs. In deze brief zijn ook de gevolgen verwerkt van de tijdens de Algemene politieke Beschouwingen van 2004 ingediende motie-Verhagen. Dit komt tot uiting in het voorstel voor 'kennisbeurzen' voor de instellingen, gericht op het aantrekken van talentvolle studenten en de prioriteiten van onze kenniseconomie. In de eerste paragraaf van de brief gaat de staatssecretaris in op een aantal ontwikkelingen dat het toenemende belang van de internationale omgeving van het hoger onderwijs illustreert. De tweede paragraaf geeft met een viertal beleidsrichtingen een strategie aan om hierop in te spelen:

- versterking van de Europese hoger onderwijsruimte;
- van marge naar mainstream;
- profileren op kwaliteit;
- 'brain circulation'.

In het vervolg van de brief worden deze vier beleidsrichtingen verder uitgewerkt. Kamerstuk 2004-2005, 29800 VIII, nr. 72, Tweede Kamer

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunst

Colofon:

Informatieblad van de HBO-raad, vereniging van hogescholen. Verschijnt negen keer per jaar.

Uitgever

Informatie & Communicatie

HBO-raad

Postbus 123

2501 CC Den Haag

Telefoon: 070 312 21 21

Fax: 070 312 21 00

e-mail: post@hbo-raad.nl

internet: www.hbo-raad.nl

Abonnementenadministratie

Carla van der Sluis

Abonnementstarieven

€ 30,- per studiejaar; indien verzendadres ongelijk is aan het factuuradres € 36,-.

Zonder schriftelijke opzegging voor 1 augustus van het jaar, wordt een abonnement automatisch voor één jaar verlengd.

Fotografie

Hans Stakelbeek

Druk

Koninklijke Van Gorcum BV, Assen

ISSN 0912-0113

